

RECENZJA

rozprawy doktorskiej autorstwa Pana mgr Kamila PRZYŁUSKIEGO na temat:

TRANSAKCJE NIEUPRAWNIONE

W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA BANKOWEGO

napisanej pod kierownictwem naukowym prof. dra hab. inż. Jarosława WOŁEJSZO

Uwagi ogólne

Podstawą formalną sporządzenia recenzji była Uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego przekazana w piśmie Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego z dnia 25.09.2025 r.

Rozprawa doktorska na temat *Transakcje nieuprawnione w systemie bezpieczeństwa bankowego* stanowi analityczne studium identyfikacji i oceny sposobu działania banków komercyjnych w kontekście transformacji technologicznych, w których bezpieczeństwo operacji elektronicznych staje się wiodącym czynnikiem zaufania, tak klientów, jak i postrzegania problemu przez społeczeństwo, do instytucji finansowych. Autor swoją uwagę badacza skoncentrował na badaniach naukowych i szczegółowej analizie problemów dotyczących kwestii prawnych, technicznych i proceduralnych postępu technologicznego w systemach zapobiegania fraudom. Należy uznać, że Autor podjął potrzebną ze wszech miar próbę wypracowania wsparcia mechanizmów antyfraudowych, co w rezultacie może stać się przyczynkiem się do precyzyjniejszej i szczelniejszej ochrony transakcji i efektywniejszego rozpoznania zapobiegania fraudom. Przedstawiona w rozprawie problematyka posiada zatem

charakter teoretyczno – praktyczny i umiejscowiona jest w dziedzinie nauk społecznych, ekonomicznych oraz pokrewnych.

Ideą przewodnią dysertacji są - oparte stabilnie na literaturze przedmiotu - rozważania na temat problemu złożonych uwarunkowań procesów, zależności i zjawisk związanych z systemem bezpieczeństwa współczesnego polskiego systemu bankowego jako fundamentu funkcjonowania gospodarki. Zakres rozważań obejmuje szerokie spektrum czynników mających wpływ na ramy funkcjonowania systemu. Doktorant akcentuje, że w bogatym obszarze opracowań dotyczących bezpieczeństwa finansowego, w tym bezpieczeństwa systemu bankowego, wciąż znikomo podejmowane są badania w zakresie transakcji nieuprawnionych i w nauce polskiej odczuwalny jest niedosyt oceny skuteczności rozwiązań dotyczących bezpieczeństwa bankowego oraz polskich rekomendacji systemowych. Jest to problem bardzo istotny z punktu postrzegania bezpieczeństwa państwa, ponieważ banki są newralgicznymi instytucjami praktycznie wszystkich mechanizmów i operacji finansowych. W zabezpieczeniu systemu obronnego państwa podejmowane przez nie przedsięwzięcia należą do pierwszych odpowiedzi państwa na powstałe zagrożenia dla bezpieczeństwa ekonomicznego, w szczególności bankowego, a w konsekwencji bezpieczeństwa powszechnego. Dlatego też tak fundamentalną determinantą ich misji jest wzmocnienie szeroko pojętego bezpieczeństwa polskiego sektora bankowego. Autor realizując zadania dysertacji, podjął się badań dotyczących teorii i praktyki organizacji i realizacji procesu zapewnienia ciągłości i efektywności zabezpieczenia bezpieczeństwa polskiego sektora bankowego, jak również czynników mających wpływ na jego funkcjonowanie. W naukach o bezpieczeństwie należy odnotować zarówno rzetelne dokonania, jak i nieliczne stosunkowo próby naukowego poznania tej ważnej problematyki, przy czym istniejące rozwiązania mają charakter zarówno naukowy, jak również zdroworozsądkowy, nie ugruntowany rzetelnymi badaniami naukowymi. Zatem pochylenie się przez Doktoranta, od strony naukowej, nad tym istotnym tematem należy uznać za w pełni uzasadnione, zarówno w kontekście ontologicznym, jak epistemologicznym.

Ocena metodologiczna rozprawy

Z metodologicznego punktu widzenia rozprawa doktorska autorstwa Pana Kamila Przyłuskiego nie budzi zasadniczych zastrzeżeń. Na wartość dysertacji ma widoczny wpływ jej strona metodologiczna. Przygotowanie, przeprowadzenie i interpretacja badań stanowią podstawową umiejętność pracownika naukowego. Oceniając metodologiczną wartość rozprawy stwierdzam, że Doktorant wykazał wysoki poziom wiedzy teoretycznej i praktycznej w badanym obszarze i umiejętności organizatorskie i pisarskie. Spełnił On w zasadzie wymagania, co do organizacji i przebiegu procesu badawczego. Dysertacja stanowi zamkniętą i spójną tematycznie całość, a jej konstrukcja jest prawidłowa. Treść podjętych i przeprowadzonych przez Autora rozważań odpowiada tytułowi i tematowi pracy. Determinacja Doktoranta, pod kierunkiem naukowym Pana Profesora dr hab. inż. Jarosława WOŁEJSZO, doprowadziła do powstania dysertacji, której tytuł jest istotny i z upływem czasu będzie niezmiennie aktualny, gdyż warunek możliwie najpełniejszego zabezpieczenia polskiego systemu bankowego jest jedną z determinant gotowości także w podsystemie pozamilitarnym systemu obronnego.

Autor podjął w dysertacji udaną próbę analizy występujących uwarunkowań funkcjonowania wysoce specjalistycznego wycinka działalności polskiego sektora bankowego w zakresie kompleksowej realizacji zabezpieczenia finansowego i świadczenia usług w systemie obronnym państwa. Mając na względzie prezentację praktycznych aspektów funkcjonowania systemu bankowego, kompleksowo prezentuje przewodni problem dysertacji jako platoński „pewien stopień doskonałości” systemu, kreśląc identyfikację zjawiska transakcji nieuprawnionych, czyli działań bez wiedzy i zgody właściciela rachunku bankowego, a w końcowej części pracy propozycje kierunków poprawy realizacji transakcji bankowych akcentując, że jest to proces złożony, ciągły i długofalowy. Biorąc pod uwagę powyższe spostrzeżenia, z zainteresowaniem podjąłem się recenzji przedłożonej mi rozprawy doktorskiej, formułując pod jej adresem określone oczekiwania tak w sferze metodologicznej, jak i merytorycznej. Stwierdzam, że w swoich oczekiwaniach nie zawiodłem się, a rozprawa spełniła je w obu podniesionych wyżej aspektach.

Sytuację problemową i uzasadnienie potrzeby podjęcia badań w poszukiwaniu wizji przeciwdziałania transakcjom nieuprawnionym stanowiącym zagrożenie dla integralności systemu bankowego i zaufania do instytucji finansowych Autor przedstawił w sposób przekonujący w rozdziale pierwszym. Ogólnie przedstawiony we Wstępie cel dysertacji (s. 6-7) precyzuje i dookreśla w rozdziale metodologicznym: akcentując cel poznawczy, czyli..... *wskazanie zagrożeń dla systemu bankowego w zakresie transakcji nieuprawnionych oraz propozycja rozwiązań zwiększających poziom bezpieczeństwa transakcyjnego*, które stały się wiodące w rozważaniach w kolejnych rozdziałach dysertacji i pomocne w jego osiągnięciu (s.11).

Główny problem badawczy Autor ujął w pytaniu: *Jakie zmiany należy wprowadzić w systemie bezpieczeństwa banków komercyjnych, aby nie dopuścić do występowania transakcji nieuprawnionych?*

W mojej opinii główny problem badawczy - w kontekście celu pracy - został sformułowany poprawnie

Doprecyzowaniem dociekań naukowych było sformułowanie trzech pytań stanowiących problemy szczegółowe, determinujących proces badawczy od przyjęcia hipotezy do jej weryfikacji. Generalnie uznaję za prawidłowe przyjęte w rozprawie postępowanie metodyczne, że pytania badawcze (problemy szczegółowe) są w rzeczywistości dookreśleniem głównego problemu badawczego w kontekście realizacji podstawowego celu badań.

Hipotezę badawczą Doktorant zawarł w ogólnej klasycznej formule „jak jest, jak ma być” w odniesieniu do trzech problemów szczegółowych, uszczegóławiając ją zarazem w hipotezach cząstkowych. Jednocześnie wyznaczył precyzyjnie obszary badania, które wymagają sprawdzenia i uzasadnienia poprzez zestawienie stanu rzeczywistego z hipotetycznym. Taką konstrukcję hipotezy badawczej można uznać za właściwą. Przyjęta formuła hipotezy badawczej może świadczyć o dużym zasobie wiedzy, także praktycznej, wynikającej z wnikliwej obserwacji i długoletniego obcowania z tematem rozważań oraz przygotowaniu merytorycznym Doktoranta na temat opracowania i przedstawienia diagnozy i wskazania trendów występowania transakcji nieuprawnionych na polskim rynku bankowym. Nie zgłaszam zastrzeżeń do

doboru metod, technik i narzędzi badawczych zastosowanych w procesie badawczym. Podczas badań teoretycznych wykorzystywano analizę, syntezę, abstrahowanie, uogólnianie, wnioskowanie (indukcja niezupełna, dedukcja), analogię i porównywanie. W badaniach empirycznych Doktorant wykorzystał jako metodę – sondaż diagnostyczny techniką ankiety. Badania znacznie zyskałyby na wartości merytorycznej i poznawczej, gdyby Autor wykorzystał do formułowania wniosków z badań oprócz sondażu, jednocześnie studium przypadku i wywiad ekspercki. Niemniej wykorzystanie zastosowanych w dysertacji takich metod oraz odpowiednich dla nich narzędzi i technik znajduje uzasadnienie, bowiem w procesie badawczym badano opinie i poglądy osób znających problem, a stwierdzone empirycznie prawidłowości mają wysoki stopień prawdopodobieństwa.

Stwierdzam, że zastosowana w dysertacji procedura badawcza odpowiada wymogom logicznym i metodologicznym. Z punktu widzenia założeń procesu badawczego, zachowano logiczną wynikowość układu rozprawy. Każdy ze sformułowanych w rozdziale pierwszym problemów szczegółowych znajduje swoje rozwiązanie w części merytorycznej. Stąd moja ogólna ocena metodologiczna recenzowanej dysertacji jest pozytywna.

Ocena merytoryczna rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie na 188 stronach, w tym 172 stron stanowi tekst zasadniczy rozprawy. Pozostałe strony, to spis rysunków (3), tabel (32), wykresów (93), wykaz skrótów i oznaczeń, bibliografii: pozycji zwartych i artykułów (63), dokumentów normatywnych (31), źródeł internetowych (8) oraz załącznika w postaci kwestionariusza ankiety. Zatem pracę wyróżnia solidna baza źródłowa, która niewątpliwie została dobrana do tematu rozprawy. Wyszczególnione pozycje zwarte, dokumenty normatywne, artykuły i źródła internetowe - w moim przekonaniu - są reprezentatywne i dające możliwość rzetelnego opisu badanych zagadnień.

Przyjęta metodyka rozwiązania głównego problemu badawczego i osiągnięcia celu pracy wpłynęła na strukturę dysertacji. Pierwsza część o charakterze wyjaśniającym i koncepcyjnym, oparta o literaturę krajową i zagraniczną stanowiła

punkt odniesienia do drugiej, badawczej części rozprawy. Dysertacja w części zasadniczej składa się ze wstępu, rozdziału metodologicznego, trzech rozdziałów merytorycznych i zakończenia. Tabele i rysunki w sposób czytelny obrazują proces i wyniki badań. Generalnie należy powiedzieć, że wyniki procesu badawczego w zakresie tych elementów, które zostały poddane badaniom, w tym wyniki badań opinii respondentów, zostały zilustrowane dobrze i w sposób rzetelny.

Po wprowadzającym w treść i zakres dysertacji Wstępie (3 strony), następuje zawierający kwestie metodologiczne rozdział pierwszy (12 stron). W tej części dysertacji w ośmiu punktach przedstawiono uzasadnienie wyboru tematu, w telegraficznym skrócie przedmiot i cel badań, główny problem badawczy, hipotezę badawczą, metody, narzędzia i techniki stosowane w pracy, dobór i charakterystykę próby badawczej oraz procedurę badawczą. Zabrakło mi tu chociaż krótkiej kompleksowej oceny literatury i uwarunkowań prawnych funkcjonowania podmiotu badań, które co prawda scharakteryzował w rozdziale drugim.

Autor, odnosząc się do metod, technik i narzędzi badawczych wykorzystywanych w procesie badawczym, słusznie uwypuklił metody teoretyczne i empiryczne. Ważnym podkreślenia wydaje się brak przedstawienia ujednoliconej bazy znaczeniowo - pojęciowej do jednoznacznego postrzegania i rozumienia podmiotów i procesów zachodzących w badanym obszarze badań.

Rozdział drugi (42 strony) wprowadza czytelnika w teoretyczne, oparte na uregulowaniach prawnych i organizacyjnych rozważania o miejscu, roli i zadaniach systemu bezpieczeństwa bankowego w bankach komercyjnych. W rozdziale tym scharakteryzowano obszary bezpieczeństwa bankowego, infrastrukturę bankową, zdefiniowano procedury bezpieczeństwa i ze znanstwem przedmiotu rozważań odniesiono się do specjalistycznego problemu zarządzania ryzykiem masowego wdrażania automatów, robotów i maszyn. Krytyczna ocena materiałów źródłowych z tego obszaru zagadnień została ukierunkowana na poszukiwanie w sferze teorii rozwiązania pierwszego szczegółowego problemu badawczego. Analiza literatury przedmiotu pozwoliła na przedstawienie różnorodności uwarunkowań bezpieczeństwa i aspektów logistycznych.

Dociekania przeprowadzone w tej części dysertacji zostały zwieńczone w podsumowaniu rozdziału lapidarnymi i trafnymi spostrzeżeniami Doktoranta, który akcentuje, że „.... na bazie ekonomii behawioralnej wykształcone mogą zostać wykorzystywane w bezpieczeństwie bankowym metody, które mają szansę istotnie wpłynąć na poprawę stanu bezpieczeństwa bankowego...” Najważniejszą właściwością są możliwości i potencjał organizacyjny, prawny i ludzki banków.

Oceniam, że wnioski formułowane w zakończeniu każdego z kolejnych rozdziałów stanowią niewątpliwą wartość dodaną opiniowanej pracy. Rozdział ten oceniam pozytywnie, głównie ze względu na wnikliwą analizę literatury przedmiotu w obszarze umiejscowienia podjętego tematu rozważań w systemie bezpieczeństwa bankowego.

Rozdział trzeci (10 stron) stanowi prezentację nieautoryzowanych transakcji w polskim sektorze bankowym. Opisane tu zostały formy występowania i klasyfikacja tych transakcji. Autor w tej części dysertacji słusznie zwraca uwagę, że występowanie transakcji nieuprawnionych jest zjawiskiem powszechnym na rynku bankowym., a ze względu na nieustanny i dynamiczny rozwój systemów transakcyjnych istnieje zagrożenie związane ze zwiększaniem tego zjawiska. Tematyka związana z funkcjonowaniem tych transakcji w ostatnim czasie zyskała na popularności, a same operacje były obiektem zainteresowań wielu badaczy i służb.

Rozdział, podobnie jak poprzedni, wieńczy udanie skonstruowane podsumowanie i wnioski wynikające z analizy tematów w nim występujących. Widoczne jest utożsamianie się Autora z przywoływanymi w rozdziale rozwiązaniami i uregulowaniami prawnymi.

W treści rozdziału czwartego (102 strony) konsumowane są rozważania i wnioski z rozdziałów poprzednich. Posiada on charakter ocenowo – koncepcyjny. Autor ujmuje dotychczasowe dociekania w analizę aktualnych rozwiązań badanego obszaru i prezentację ich w autorskiej ocenie na badanym przykładzie usprawnienia systemu przeciwdziałania transakcjom nieuprawnionym . Uznaję za fakt pozytywny, że wyniki badań stały się asumptem do autorskich propozycji zmian, ponieważ nowe założenia oparte zostały na innowacyjnych rozwiązaniach organizacyjnych

i funkcjonalnych. Ogólnie do zawartości merytorycznej tego rozdziału nie mam zastrzeżeń, chociaż pozwolę sobie na stwierdzenie, że wywody Autora znacznie zyskałyby na wartości, gdyby przedstawiono szacunkowy rachunek ekonomiczny proponowanych rozwiązań i możliwości jego realizacji, np. w zakresie kosztów przechowywania danych cyfrowych lub udziału w przetwarzaniu danych za pośrednictwem sztucznej inteligencji.

Reasumując treść rozdziału czwartego stwierdzam, że w generalnej wymowie oceniam ją jako interesującą i konstruktywną. W mojej ocenie jest to zdecydowanie wartościowa część rozprawy, bowiem przedstawiono w niej wyniki badań społecznych prowadzonych na doświadczonej grupie respondentów i rzetelnie zinterpretowane przez osobę z doświadczeniem w realizacji badanego procesu.

Oceniając część merytoryczną rozprawy stwierdzam, że jest ona dobrze ułożona treściowo i napisana poprawnie, a tezy są w przekonująco uzasadnione.

W Zakończeniu (3 strony) spinającym wnioski z poszczególnych rozdziałów trafnie zawarto wnioski ogólne z rozważań i badań teoretycznych i empirycznych oraz wyartykułowano własną ocenę otrzymanych wyników. Doktorant odniósł się tutaj także do kierunków dalszych badań oraz ocenił przydatność prowadzonych studiów i badań. Zwrócił uwagę, że usprawnienia bezpieczeństwa banków komercyjnych w przeciwdziałaniu transakcjom nieuprawnionym powinny w pierwszym rzędzie skupiać się na prawidłowej identyfikacji akceptanta transakcji.

Atutem recenzowanej pracy doktorskiej, oprócz charakteru dociekań teoretycznych, jest przede wszystkim jej aspekt praktyczny. Wypracowane rozwiązania będą mogły być pomocne w wypracowywaniu decyzji w praktyce. Doktorant postawił przed sobą realizację trzech ambitnych celów szczegółowych:

- 1) **Cel o charakterze teoretycznym** – przedstawienie istoty, miejsca, roli i zadań banków komercyjnych w przeciwdziałaniu transakcjom nieuprawnionym,
- 2) **Cel o charakterze analitycznym** – w oparciu o wielopłaszczyznowe wyniki badań oraz bogatą literaturę, dokonanie analizy problemu podjętego tematu badań,

3) **Cel o charakterze oceniającym** – dokonanie oceny realnego i przedstawienie propozycji kierunków zmian w celu poprawy przeciwdziałania transakcjom nieuprawnionym w systemie bezpieczeństwa bankowego.

Stwierdzam, że cele te zostały w toku rozważań osiągnięte. Konstrukcja rozprawy została zdeterminowana przez przyjęte cele badań. Przedstawione w pracy treści obejmują aspekty teoretyczne, metodologiczne i praktyczne odnoszące się do głównego obszaru badań.

W wymiarze praktycznym praca jest adresowana do osób zajmujących się przedmiotową złożoną problematyką. Mogą po nią sięgnąć i traktować jako swoisty poradnik osoby odpowiedzialne za realizację przedmiotowego przedsięwzięcia. Praca może być przydatna pracownikom nauki, zajmującym się zarówno tą problematyką, jak również szeroko pojmowanym zarządzaniem bezpieczeństwem oraz studentom, jako pomoc w dydaktyce i badaniach.

W podsumowaniu recenzji, proszę Doktoranta o odniesienie się do kilku zagadnień, które nasunęły mi się podczas studiowania dysertacji:

1. Proszę przedstawić ramowe założenia Cyberbehawioralnego Modelowania profili Klientów.
2. Czy możliwe jest, że rekomendacje ujęte w rozprawie spowodują zmiany w działaniach praktycznych? Inaczej mówiąc: czy proponowane rozwiązania i wskazane kierunki poprawy funkcjonowania systemu bankowego zdadzą egzamin w działaniu bieżącym ?
3. Co Pana zdaniem, przemawiało za tym, że nie wykorzystał Pan w procesie badawczym metody wywiadu eksperckiego?
4. Czy Pani zdaniem dobór respondentów, z którymi przeprowadzono wywiady był właściwy i czy stanowi próbę reprezentatywną?

Wnioski końcowe

W reasumpcji recenzji stwierdzam, że – uwzględniając złożoność przedmiotu badań - Doktorant podjął się ambitnego zadania. Przedstawione w rozprawie treści wskazują na umiejętności Autora dysertacji zarówno w zakresie identyfikowania sytuacji problemowej, gromadzenia i analizowania materiału badawczego oraz prezentowania uzyskanych wyników. Rozprawa została przygotowana w oparciu o szerokie studia literaturowe i badania. Doktorant dobrze orientuje się nie tylko w zakresie ogólnych, ale przede wszystkim specjalistycznych zagadnień, związanych z bezpieczeństwem systemu bankowego w Polsce. Duża ilość informacji oraz liczne przypisy źródłowe stanowią solidną podstawę do dalszego zgłębiania prezentowanych treści. Wykonanie dysertacji wskazuje na szeroką wiedzę Doktoranta na temat rozważanych treści oraz pracowitość i rzetelność w opracowaniu zgromadzonych materiałów i wyników badań.

Recenzowana dysertacja przedstawia interesujące opracowanie zarówno dla teoretyków i praktyków. W mojej opinii stanowi indywidualny dorobek Pana Kamila PRZYŁUSKIEGO, która spełnia wymagania ustawowe, by zostać doktorem nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Przedłożona do recenzji rozprawa jest samodzielnym rozwiązaniem problemu badawczego. Świadczy o znacznym zasobie wiedzy merytorycznej i wystarczającym przygotowaniu metodologicznym Autora do prowadzenia badań w dziedzinie nauk społecznych.

Dysertacja spełnia warunki określone w art.179 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z 30.08.2018) w oparciu o Ustawę z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz. U. z 2003 r. nr 65, poz. 595 ze zm.) i kwalifikuje jej Autora do kontynuowania procedury zmierzającej do nadania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Dlatego wnoszę o dopuszczenie Pana mgr. Kamila PRZYŁUSKIEGO do publicznej obrony dysertacji przed Radą Naukową Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Kaliskiego.

.....
prof. dr hab. Lech Kościelecki